

Välkommen till
Nyhetsbrev nr 3 - 2020
från Kalle Eriksson

Vinjettbilden

nedan har jag tagit vid Glimminge strand. Liknande isberg fanns den vintern (1956) längs hela Skäldervikskusten.

Vinter 1956. Havet har brutit upp isen på havet och förflyttat den in till land, där det blivit stopp. Så har dessa isberg byggts upp. Du, som upplevde detta på plats - skriv gärna och berätta.

Nya glimtar från vår historia.

Bad en gång om året

Stämmer det att folk under tidigare århundraden badade endast en gång om året? Varför heter lördagen i så fall som den gör efter den dag, då man "lögade sig"?

Det är frågor som kommer då och då. Jag har ju i tidigare Nyhetsbrev berättat om svenska folkets badvanor förr. Om den tiden när inför julen ett stort badkar i trä fylldes med varmt vatten, som sedan skulle användas av alla i familjen - i viss turordning...

Det kan vara dags för en mera övergripande titt på badvanorna genom tiderna, och på olika håll i världen.

Sjudagarsveckan

infördes år 321 av kejsar Konstantin den store i Rom. Dagarna fick namn efter planeter och andra himlakroppar. Planeterna hade i sin tur fått namn efter romerska gudar.

När sjudagarsveckan nådde norra Europa, ersattes de romerska gudanamnen med fornnordiska. Mars byttes ut mot Tyr, som gav upphov till tisdag. Mercurius mot Oden, som blev onsdag och Jupiter mot Tor, som blev torsdag. Kärleksgudinnan Venus fick namn efter Freja eller Frigg. Saturnus dag, som i engelskan finns kvar som Saturday, blev hos oss i stället löghardagher efter det fornsvenska ordet lögha.

Detta tyder på att badande hade stor betydelse redan då och ingick i veckoritualen.

Badrum redan på bronsåldern.

Anledningen till att bada kan förutom hygieniska vara rituella och hälsobringande. Allmänt kan sägas, att tron på vattnets magiska kraft är universell och har förekommit länge. Badrum och badkar förekom redan under bronsåldern vid Medelhavet. I det antika Rom uppfördes stora offentliga badanläggningar.

Det typiska muslimska badet - hamam

uppstod i mellanöstern på 600-talet.

Seden att bada ångbad var utbredd i Nord- och Mellaneuropa under medeltiden.

Ångbadet anses ha uppstått hos skyterna, ett folk norr om Svarta havet, redan före Kristi födelse

I Sverige omnämns bastughu,

dvs ångbad i badstugor, i de medeltida landskapslagarna. Större bondgårdar hade badstuga i ett särskilt hus, placerat ett stycke från gården på grund av brandfaran.

I städerna förekom allmänna badstugor vid medeltidens slut. Dessa utvecklades till mötes- och nöjesplatser, där man åt och drack, spelade tärning och schack. Dessutom kunde man låta raka sig där och att få utfört koppning och åderlåtning.

”Brudbad” och ”själabad”

Brudbad hade en rituell karaktär och utövades av bruden och hennes väninnor kvällen före bröllopet.

Själabad innebar, att fattiga och sjuka i välgörenhetssyfte bjöds på ett bad och en måltid.

Badstugor förbjöds

på 1700-talet. De hade fått dåligt rykte på kontinenten, eftersom de var gemensamma för båda könen. Badstugorna ansågs vara smitthärdar för könssjukdomar.

I Sverige

var läget inte lika allvarligt, men 1725 förbjöds badstugor även här. De ersattes med medicinska bad och hälsobad, ofta vid brunnsorter.

Samtidigt fick basturna på landet andra uppgifter, bl.a. torkning av säd.

Undantaget var finnbygderna i norra Sverige. Där fortsatte bastubadandet, i regel på lördagen.

I Sverige i övrigt

tvättade man sig ordentligt på lördagen. Hela kroppen badades dock i regel endast till julen. Då plockades den stora trätunnan fram och badandet satte igång. Om detta har jag berättat i tidigare Nyhetsbrev.

Vill du veta mer om badandets historia kan jag rekommendera tidskriften ”Populär historia”.

Birgits ord om Bjäre.

För flera år sedan hade jag fått i uppdrag av Birgit Nilsson Museum att skriva en bok om Birgits tid som barn och som ung i födelsebyn Svenstad. Det kändes som ett ansvarsfullt uppdrag. Fastän så mycket hade skrivits om *världsstjärnan* Birgit Nilsson, fanns det vid den tiden ingen skildring av hennes barndomsår och tidiga ungdomsår. Det blev en stor - men stimulerande - uppgift att i en bok forma bilden av barnet Birgit.

Material saknades förvisso inte. Såväl Birgit som hennes mor Justina hade varit noga med att spara allt material från Birgits barndom - skolböcker, Birgits skoluppsatser, brev, recept mm. Mm.

Jag har i tidigare Nyhetsbrev berättat om hur hennes lärare i årskurserna 5 och 6 stimulerade eleverna att skriva. Det gav resultat - åtminstone vad avser Birgit. De övriga eleverna och deras skrivaretalanger kan jag naturligtvis inte ha någon uppfattning om.

I boken om Birgit

tog jag med några citat för att illustrera skoleleven Birgits förmåga att berätta:

I en berättelse om husets trädgård skrev Birgit:

I vår trädgård finns äppelträd, päronträd, plommonträd, gran och syren, vinbärsbuskar, jordgubbar och krusbärsbuskar. Sedan vi grävt i trädgårdssängarna så vi lök, persilja, gurkor och ärtor.. Jag brukar gå ut i trädgården, för där är så vackert.

I samband med en cykelutflykt rastade man på en höjd i Svenstad med vidsträckt utsikt:

Från backens krön hade vi en vidsträckt utsikt över den blånande Laholmsbukten. Där, på den blanka vattenytan syntes vita sekel. En segelbåt skulle just gå in i Halmstads hamn.

Om en cykelutflykt för att titta på en ny cykel i Mälinge:

Finns det något härligare än att vara ute och cykla en vårdag som denna. Snart susade vi genom V. Karups by. Sedan saktade jag farten, ty här var så vackert.

Om en tågresor till Ängelholm:

I fredags hade Inez och Karin bestämt att resa till Ängelholm. Då sade Karin att jag kunde följa med. På morgonen cyklade jag ner till skolan för att fråga mig fri. Vi skulle cykla till Grevie.....

Lägger man samman alla Birgits skoluppsatser och andra små berättelser, får man en god bild av hur Birgit upplevde sin barndom i Svenstad.

Genomgående är den positiva tonen. Den tonen gäller kamraterna, föräldrarna, lärarna, och dessutom allt övrigt: landskapsbilden, vyerna, naturen.

Man känner på något sätt att det är en harmonisk flicka som håller i pennan.

Boken har utgetts av Birgit Nilsson Museum. I museet finns den att köpa.

Min boklåda

Boktitel	Pris	Reapris
Så blev Båstad tennis	225	60
Bilder av ett sekel i Bjäre	Slutsåld	
Vår bjärehistoria i bild	350	70
Bjärebor berättar om Bjäre	Slutsåld	
Strövtåg i Bjäres historia	350	70
Nära havet trivs jag bäst	350	

De böcker, som är slutsålda hos mig, kan ev. finnas som enstaka exemplar hos något av våra säljställen, bokhandel i Båstad, Ängelholm och Laholm eller hos något av våra säljställen på bjärehalvön.

Kontakta mig gärna för ytterligare upplysningar.

Vänligen

Kalle Eriksson

Hallavaravägen 102, 269 91 Båstad.

kalle@bjarenet.com

0431-365 332